KAHRAMANLAŞTIRMA SİYASETİNİN İKİNCİ PERDESİ: MONTE MELKONİAN, 'MONTE' FİLMİ VE DEVLET BELLEĞİNİN BÖLÜNMESİ

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2026 / 40

08.09.2026

Önceki analizimizde Agosun 1896 Osmanlı Bankası baskınını Ermeni devrimcilerin isyanı olarak yazılan makalesini ele almış; Doç. Dr. Hülya Eraslanın *Ceride-i Şarkiye* □□□□□□□□ ayrımı üzerinden bu dilin tarihsel olarak dayanaksız olduğunu vurgulamıştık. 1896daki İstanbul Ermeni basını eylemi kahramanlık değil tedhiş olayı olarak değerlendirirken, 2026daki *Agos* çerçevesi *İravunk* çizgisine yaklaşmıştı[1]. Bu ikinci yazı ise aynı bellek alışkanlığını zaten uzun zamandır üzerinde çalışılan bir konu üzerinden ele almaktadır. 19. yüzyıl komitacısı devrimci olduktan sonra, 20. yüzyıl ASALA kadrosu ise ulusal kahraman olarak ilan edilmektedir. Süreklilik kişilerin özdeşliğinde değil, şiddetin aklanma tekniğindedir. Bu durum artık varoluşsal bir özelliğe dönüşmüştür.

Film: Hangi Gerçek Olaylar?

Genetic Production tarafından çekilecek olan Monte filmi, Kasım 2026da vizyona girmesi beklenen yeni bir sinema projesidir. Yapım şirketi filmi tamamen gerçek olaylara dayandırdığını, hikâyenin Melkonianın eşi Seda/Seta Melkonianın aktardığı ve doğruladığı bilgiler üzerine kurulduğunu duyurmuştur[2]. Başrolde Vladimir Msryan, eşi rolünde Hripsime Nahapetyan yer almakta olup; kadroda Vazgen Sarkisyanı canlandıran Khoren Levonyan da bulunmaktadır. Şirket, projeyi Ermeni tarihinin öne çıkan figürleri üzerinden direniş ve mücadele ruhunu gösterme dizisinin parçası saymaktadır[3].

Bu yapım, 2025te yayımlanan Legacy of Heroes: Chronicles of Three Wars dizisinin The Unconquered: Monte Melkonian yapımından ayrıdır. O yapım daha önce çekilmiş bir belgesel-dramadır; Monte ise 2026nın yeni sinema girişimidir. Yapımların arka arkaya üretilmesi karışıklık yaratabilmektedir. Benimsedikleri kahramanlık endüstrisi aynı figürü farklı formatlarda çoğalttıkça haklılıklarını pekiştirmeyi amaçlasa da gerçeklerin çarpıtıldığı yapımlar olarak değerlendirilmeye mahkûmdur.

Azerbaycan basını filmi başka bir açıdan değerlendirmiştir. News.Az gayet açık bir şekilde sorgulamaktadır: Gerçekleri göstereceği iddia edilen film, seyirciye hangi gerçekleri gösterilecektir? ASALA dönemi mi, 1986 Paris mahkûmiyeti mi, 31 Temmuz 1980 Atina saldırısında Galip Özmen ve 14 yaşındaki kızı Neslihan Özmeni katletmesini mi, yoksa yalnızca üniforma, dağ manzarası ve Karabağ Savaşını mı[4]? Gerçek olaylara dayalı iddiası, seçici bellek ise gerçeklerden kopuk bir paranoyadan öteye gidemeyecektir.

Resmî Kahraman, Bölünmüş Devlet

Ermenistanda terörist Melkonian uzun süredir ulusal kahraman ve Artsakh kahramanı olarak anılmaktadır. Resmî X hesabı 25 Kasım 2021de adıgeçeni ulusal kahraman, Ermeni ulusunun efsanesi, Komutan diye anmış, önünde eğiliyoruz paylaşımı yapılmıştır[5]. Yetmezmiş gibi, 2017de Dilicandaki askerî okula adı verilmiş, doğum günü okul takvimine işlemiştir[6].

2026 filmi ise bu paranoya ritüelinin sinema diline aktarılmasıdır. *Hraparak*a göre Savunma Bakanlığı, daha önce vaat ettiği desteği askerî sahneler gerekçesiyle geri çekmiş; proje yine de Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Bakanlığı ile Erivan Belediyesi finansmanıyla sürmüştür. Gala 25 Kasım olarak duyurulmuştur[7]. Bu ayrıntı tesadüf değildir. Aynı devlet aygıtı iki ayrı ses çıkarır: biri figürü hâlâ kahraman sayar, diğeri savaş sahneli bir filmi üstlenmek istemez. Bölünme, Melkonianın tartışmasız millî mutabakat olmadığını gösterir. Tartışmasız olan, muhalefet ve diaspora bellek siyasetinin bu boşluğu doldurmasıdır.

Kimlik Siyasetinin İşlevi

Melkonianın ASALA bağlantısı, Paristeki 1986 mahkûmiyeti ve Atina saldırısına dair açık kaynaklar, Azerbaycan veya Türkiye tezleri değildir; Fransız yargı kaydı ve dönem haberleridir[8]. Karabağdaki komutanlığı ise Baküde sivil kayıplarla birlikte anılır; Azerbaycan Dışişleri onu ASALA liderlerinden ve işgâl sürecinin aktörlerinden biri olarak kabul etmektedir[9]. Analizin konusu bu iddiaların tek tek muhakemesi değil, Erivanın bunları çerçeveden çıkararak masum milliyetçi portresi çizmesidir.

Bu portre, birinci yazıdaki Agos diliyle aynı kökten gelir. 1896da Osmanlı Bankası saldırısı,isyan; 1980lerde diplomat ve çocuk katliamları mücadele; 1990larda savaş suçluluğu kahramanlık olarak tanımlanmaktadır. Bu anlayış, Türkiye ve Azerbaycanı kronik fail, silahlı aşırı Ermeni teröristlerini ise zorunlu tepki öznesi yapmaktadır. Diasporanın militan kanadında ve Taşnak muhalefetinde bu şema kimlik harcıdır. Hızlanmanın zamanlaması da siyasaldır. Başbakan Nikol Paşinyan yönetiminin Türkiye ile normalleşme dili ve Birinci Dünya Savaşı olaylarının silahlaştırılmaması vurgusu, ARF (Armenian Revolutionary Federation - Ermeni Devrimci Federasyonu) ile eski yönetimin bellek tekelini sarsmıştır. Muhalefet ve diasporanın sert kanadı bunu ihanet olarak kabul etmekte; okul, anıt, film ve doğum günü ritüeliyle karşı-anlatı üretmektedir. Monte filminin mücadele

ruhu retoriği[10] tam da bu karşı anlatının kültür endüstrisindeki tezahürüdür.

Devletler arası boyut

Bir devletin geçmiş figürleri nasıl andığı iç işidir; fakat anılan figür başka devletlerin diplomatlarını ve sivillerini hedef almış bir terör örgütü mensubuysa mesele dış politikaya taşınır. Türkiye □□□□□□□□□□ normalleşmesi ve Ermenistan □□□□□□□□□□ barış zemini, şiddetin normalleştirilmesiyle bağdaşamaz. Savunma Bakanlığının destek verme konusundaki çekincesi, bu gerilimin Erivan içinde de hissedildiğini ortaya koymaktadır. Eğitim Bakanlığı ve belediye desteği ise kurumsal kahramanlaştırmanın sürdüğünü göstermektedir.

*Agos*un 1896yı devrimci isyan diye vermesi ile Montenin gerçek olaylara dayalı kahraman diye pazarlanması aynı bellek zincirinin iki halkasıdır. Birincisi İstanbuldaki diyalog iddiasını zedeler; ikincisi Güney Kafkasyadaki barış dilini içeriden aşındırır. Devlet aklı, geçmiş acıyı yok saymak zorunda değildir. Zorunda olduğu şey, yasadışı şiddeti millî erdem olarak öğretmemektir. Bu durum terörün, şiddetin, bölgesel istikrarın zarar görmesinin normalleştirilmesidir.

Sonuç

Geçtiğimiz hafta kaleme aldığımız analizin sorusu şuydu; 1896 baskını isyan mıdır, yoksa planlı tedhiş midir? İkinci yazının sorusu ise şudur; Monte filmi ile Melkonian ulusal bir kahraman olarak sunulmaya çalışıyor, peki gerçekte uluslararası şiddete bulaşmış bir teröristin güzellemesi yapılmıyor mu? Böyle bir girişim terör fikrini yeniden güçlendirmez mi? Bu soruların cevabı aynı bellektir. *Ceride-i Şarkiye* 1896da cemaatin emniyetini önceleyen dili seçmişti. 2026nın Monte projesi, *İravunk*un savunduğu fikrin sinema versiyonudur: hükümeti ve komşuları suçlayan, silahlı aktörü yücelten, rahatsız edici bölümleri kare dışına atan, tarihi gerçekleri dışlayan bir anlatı.

Kasım galası bir kültür haberi değildir. Paşinyanın normalleşme çizgisi ile muhalefet-diaspora bellek siyaseti arasındaki mücadelenin perdelenmesi amaçlanmaktadır. Film bütün gerçekleri koyarsa ancak o zaman tarih olur, gerçekten normalleşmeye ve bölgesel istikrara katkı sağlamış olur.

**Görsel: https://news.az/news/from-terrorist-to-hero-armenias-attempt-to-whitewash-monte-melkonian*

[1] Hazel Çağan Elbir, Dil, Bellek ve Siyaset: 1896 Osmanlı Bankası Baskını, Agos Çerçevesi ve Dönemin Ermeni Basınının Tanıklığı, *AVİM*, avim.org.tr, 2 Eylül 2026, https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/DIL-BELLEK-VE-SIYASET-1896-OSMANLI-BANKASI-BASKINI-

.

[2] New Film Based on Monte Melkonians Life to Premiere in November, *The Armenian Report*, thearmenianreport.com, 14 Ağustos 2026, https://www.thearmenianreport.com/post/new-film-based-on-monte-melkonian-s-life-to-premiere-in-november.

[3] *The Armenian Report*, 14 Ağustos 2026.

[4] From terrorist to hero: Armenias attempt to whitewash Monte Melkonian, *News.Az*, news.az, 20 Ağustos 2026, https://news.az/news/from-terrorist-to-hero-armenias-attempt-to-whitewash-monte-melkonian.

[5] Today is the #birthday of Monte #Melkonyan, National Hero of Armenia, Legend of the #Armenian nation, Commander. His name will always remain in the history of #Armenia. We bow before you, Immortal Hero!, x.com, *X*, 25 Kasım 2021, https://x.com/armenia/status/1463845349404069902.

[6] Hazel Çağan Elbir, ASALA Teröristi Monte Melkonian Adına Askerî Okul Açıldı, AVİM, 27 Kasım 2017; Monte Melkonian ve Terörist Kimliği, AVİM, 29 Kasım 2024, https://avim.org.tr/tr/Yorum/ASALA-TERORISTI-MONTE-MELKONIAN-ADINA-ASKERI-OKUL-ACILDI.

[7] Tamilla Hasaova, Armenias Defence Ministry refuses to support film about terrorist Monte Melkonian, *Caliber*, caliber.az, 26 Ağustos 2026, https://caliber.az/en/post/armenia-s-defence-ministry-refuses-to-support-film-about-terrorist-monte-melkonian.

[8] *News.Az*, 20 Ağustos 2026.

[9] *News.Az*, 20 Ağustos 2026.

[10] *The Armenian Report*, 14 Ağustos 2026.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "KAHRAMANLAŞTIRMA SİYASETİNİN İKİNCİ PERDESİ: MONTE MELKONİAN, 'MONTE' FİLMİ VE DEVLET BELLEĞİNİN BÖLÜNMESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2026 / 40. Eylül 08. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/KAHRAMANLASTIRMA-SIYASETININ-IKINCI-PERDESI-MONTE-MELKONIAN-MONTE-FILMI-VE-DEVLET-BELLEGININ-BOLUNMESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır